

Корекційна педагогіка

УДК: 376:81'246.2-053.5:81'233/234(045)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19266744>

Формування мовленнєвої активності у дітей-білінгвів за допомогою діагностичної методики CELF-5

Арнаутова Лариса Валентинівна

кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної та
інклюзивної освіти, Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського, вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса,
65000, Україна – <https://orcid.org/0000-0002-1844-0878>

Прийнято: 11.03.2026 | Опубліковано: 28.03.2026

***Анотація.** У статті розглянуто проблему білінгвізму, що є поширеним явищем, оскільки глобалізація, міграційні процеси та культурна інтеграція сприяють формуванню двомовного середовища. Засвоювання двох мовних систем може призводити до змішування мов, граматичних труднощів, проблем з писемним мовленням та фонетичних особливостей, таких як акцент або нечітка артикуляція. При правильному підході двомовність може стати потужним інструментом для розвитку когнітивних здібностей, соціальних навичок та культурної свідомості дитини.*

***Мета** дослідження – активізація мовленнєвої діяльності у дітей-білінгвів з порушенням мовного розвитку із застосуванням діагностичної методики CELF-5.*

***Методи.** Нами була використана діагностична методика CELF-5, яка дозволяє оцінити різні аспекти мовленнєвих навичок, розроблено та експериментально*

апробовано розвивальну програму з активізації мовленнєвої діяльності у дітей-білінгвів з порушенням мови.

Результати. Діагностика мовленнєвого розвитку показала позитивний вплив білінгвізму на розвиток когнітивних функцій, зокрема пам'яті, уваги, критичного мислення і гнучкості мовлення. Проте у дітей-білінгвів із різними діагнозами спостерігаються специфічні мовленнєві труднощі, пов'язані з індивідуальними особливостями порушень. Початкові результати показали низький рівень сформованості мовних структур у більшості дітей – середній показник виконання тестових завдань складав 40-45% від вікової норми. Після реалізації корекційної програми спостерігалось суттєве підвищення результатів: загальний мовленнєвий показник зріс у середньому на 35-40%. Кількість дітей із «затримкою» мовленнєвого розвитку скоротилася до 40%, а «нормальний» рівень мовленнєвих навичок спостерігався у 60% вибірки.

Висновки. Втілення отриманих результатів у практику дає можливість удосконалити систему дошкільної мовленнєвої освіти, сприяє інтеграції україномовного контенту в щоденне життя дитини та підвищує її готовність до шкільного навчання.

Ключові слова: діти-білінгви, мовленнєва активність, порушення мовленнєвого розвитку, діагностична методика CELF-5.

Speech Activity Formation in Bilingual Children Using the CELF-5 Diagnostic Technique

Arnautova Larisa

candidate of Medical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the
Department of Special and Inclusive Education, South Ukrainian National
Pedagogical University named after K.D.Ushinsky, Staroportofrankivska street, 26,
Odesa, 65000, Ukraine - <https://orcid.org/0000-0002-1844-0878>

Abstract. *The article examines the problem of bilingualism, which is a common phenomenon, since globalization, migration processes and cultural integration contribute to the formation of a bilingual environment. According to research, about 50% of the world's population speaks more than one language. Learning two language systems can lead to language mixing, grammatical difficulties, problems with writing, and phonetic peculiarities such as accents or unclear articulation. Bilingualism can be a powerful tool for developing a child's cognitive abilities, social skills, and cultural awareness if used in the right way.*

Objective. *The purpose of the study is to activate speech activity in bilingual children with speech development disorders using the CELF-5 diagnostic technique.*

Methods. *We used the CELF-5 diagnostic method, which allows us to assess various aspects of speech skills, and we developed and experimentally tested a developmental program to activate speech activity in bilingual children with speech disorders.*

Results. *Diagnostics of speech development have shown a positive effect of bilingualism on the development of cognitive functions, such as memory, attention, critical thinking, and speech flexibility. However, bilingual children with different diagnoses experience specific speech difficulties associated with the individual characteristics of the disorders.*

The initial results showed a low level of speech structures formation in most children - the average test result was 40-45% of the age-old norm. After the implementation of the correction program, there was a significant increase in the results: the overall speech rate increased by an average of 35-40%. The number of children with speech development "delayed" decreased to 40%, and a "normal" level of speech skills observed in 60% of children.

Conclusions. *Implementing the results into practice makes it possible to improve the system of preschool language education, promotes the integration of Ukrainian-language content into the child's daily life, and increases readiness for schooling.*

Keywords: *bilingual children, speech activity, speech development disorders, CELF-5 diagnostic method.*

Постановка проблеми. У сучасному світі білінгвізм є поширеним явищем, оскільки глобалізація, міграційні процеси та культурна інтеграція сприяють формуванню двомовного середовища. За даними досліджень, близько 70% населення світу володіє більш ніж однією мовою. Особливої уваги заслуговує розвиток мовлення у дітей-білінгвів, адже їх здатність вільно використовувати дві мови впливає не лише на когнітивний розвиток, але й на соціальну адаптацію та академічну успішність.

Проте, незважаючи на численні переваги білінгвізму, діти-білінгви можуть стикатися з труднощами, такими як затримка мовного розвитку, змішування мов або порушення звуковимови. Це зумовлює необхідність вивчення специфіки активізації мовлення у таких дітей для забезпечення їх гармонійного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема дитячого білінгвізму активно досліджується як в Україні, так і за її межами. Серед провідних дослідників необхідно виділити К. Бейкера, який аналізував когнітивні переваги білінгвів, а також В. Бабіну С., яка акцентувала увагу на важливості родинного зв'язку через двомовність [13, с.127; 2, с. 114].

Українські вчені, такі як І. Білецька, І. Романюк та інші, вивчали нейрофізіологічні механізми двомовності та її вплив на когнітивний розвиток дитини. Дослідження також охоплюють педагогічні аспекти формування двомовності у дітей дошкільного віку [4, с.46; 11].

Українська дослідниця С. Бабіна визначає білінгвізм як практику індивідуального або колективного використання двох мов у рамках однієї держави чи соціальної спільності у відповідних комунікативних сферах [2, с.115].

Загнітко А. вважає, що у сучасному світі, де глобалізація створює умови для постійного контакту між культурами, білінгвізм стає не лише інструментом комунікації, але й важливим фактором когнітивного та соціального розвитку [10, с.35].

Американський дослідник Saunders G. Вказує на те, що за віком оволодіння другою мовою виділяють ранній білінгвізм (до трьох років) і пізній (після засвоєння першої мови). Ранній білінгвізм сприяє формуванню двох мовленнєвих систем одночасно, що позитивно впливає на когнітивний розвиток дитини. Пізній білінгвізм часто супроводжується труднощами у засвоєнні граматики та фонетики другої мови [17, с. 33]. Іншим важливим критерієм є рівень володіння мовами. Як вказує Вовк М.П., симетричний білінгвізм передбачає однаковий рівень володіння обома мовами, тоді як асиметричний - домінування однієї мови над іншою [9, с. 4]. Наприклад, у дітей-білінгвів з україномовних сімей, які проживають у англomовному середовищі, англійська мова часто стає домінуючою через її активне використання в школі та соціумі. Дослідження Веневцевої Є. також свідчать про те, що рівень володіння мовами може змінюватися протягом життя залежно від соціального контексту та освітніх умов. Наприклад, діти-білінгви, які навчаються в школах із двомовними програмами, демонструють вищий рівень симетричного білінгвізму порівняно з тими, хто отримує одномовну освіту [8, с.23].

За даними Chen X., Bond M.Н міжкультурна комунікація також відіграє роль: діти-білінгви здатні розпізнавати нюанси невербального спілкування (жести, інтонації) краще за монолінгвів. Це пов'язано з тим, що їхній мозок постійно аналізує контекст для вибору мови [15, с.526].

Дослідження, проведені в Грузії, показали, що засвоєння мов у дитини може починатися вже з одинадцяти місяців. При цьому словниковий запас двомовної дитини кожної із мов не відрізнявся від словникового запасу одномовної дитини. Впродовж другого і третього років життя спостерігалася

стадія змішаного мовлення, яка зникла до трьох років. Після трьох років дитина вільно спілкувалась обома мовами без помилок та акценту [14].

Англійські вчені Armon-Lotem S., De Jong J., вказують на те, що словниковий запас у кожній з мов часто виявляється обмеженим, оскільки дитина розподіляє ресурси між двома мовами. Наприклад, якщо одномовна дитина до трьох років активно використовує 800-1000 слів, то у білінгва цей показник може бути нижчим для кожної окремої мови [12, с. 38].

Вплив двомовного середовища на розвиток мовлення у дітей є неоднозначним і залежить від багатьох факторів. З одного боку, двомовність може позитивно впливати на когнітивний розвиток дитини, покращуючи пам'ять, увагу, здатність до багатозадачності та гнучкість мислення. Діти-білінгви часто демонструють кращі результати у завданнях, які вимагають перемикання між різними видами діяльності.

Психологічні аспекти двомовності включають позитивний вплив на розумовий добробут та впевненість у собі. Білінгви, як правило, мають вищу самооцінку, краще справляються зі стресом та тривожністю. Дослідження Garcsia O. також показують, що двомовність може знижувати ризик розвитку депресії та деменції в майбутньому [16, с. 529].

Діти-білінгви можуть пізніше оволодівати мовленням порівняно з одномовними однолітками. Їхній словниковий запас з кожної мови може бути меншим, ніж у ровесників-монолінгвів, хоча загальний концептуальний словник часто не поступається, а іноді й перевищує словник одномовних дітей.

Важливо зазначити, що процес формування білінгвізму має певні стадії. На ранніх етапах діти можуть змішувати мови, використовувати слова з обох мов в одному реченні. Це є нормальним явищем у процесів становлення двомовності і зазвичай зникає до 3-4 років за умови належної підтримки.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Проблемі розвитку мовленнєвої активності у дітей-білінгвів присвячено

роботи багатьох українських та зарубіжних авторів. Однак, залишається недостатньо вивченим розвиток мови у цієї групи дітей з особливими освітніми потребами. Подальші дослідження в цій галузі мають зосередитися на розробці ефективних методик навчання та підтримки дітей-білінгвів, особливо тих, хто має особистості розвитку. Також важливо продовжувати вивчення довгострокового впливу двомовності на когнітивний та соціальний розвиток дітей, щоб краще розуміти потенційні переваги та ризики цього явища.

Методи та прийоми активізації мовленнєвої діяльності у дітей-білінгвів мають свою специфіку, зумовлену особливостями мовленнєвого розвитку в умовах двомовності. Якщо дитина постійно функціонує у двох мовленнєвих просторах, виникає потреба у спеціальних стратегіях, що не лише зберігають рівень володіння обома мовами, а й забезпечують їх активне та впевнене використання у різних життєвих ситуаціях.

Створення доброзичливої атмосфери та забезпечення частого якісного занурення у обидві мови допомагає сформувати в дитини впевненість у власних можливостях. Дуже важливо, щоб одна з мов (бажано рідна) була провідною у домашньому просторі, незалежно від домінування іншої мови у соціумі чи освітньому закладі. При цьому рекомендується закріпити правило: вдома спілкуємося рідною мовою, а помилки м'яко коригуються через повторення правильної фрази.

Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Мета дослідження: активізація мовленнєвої діяльності у дітей-білінгвів з порушенням мовного розвитку із застосуванням діагностичної методики CELF-5.

Для реалізації поставленої мети було визначено наступні **завдання** дослідження:

1. Проаналізувати сучасний стан теоретичних і практичних досліджень з теми дитячого білінгвізму.

2. Визначити основні труднощі та переваги мовленнєвого розвитку у дітей-білінгвів з особливими освітніми проблемами за допомогою діагностичної методики CELF-5.

3. Обґрунтувати та провести експериментальне дослідження методики розвитку активізації мовлення у дітей-білінгвів з особливими освітніми проблемами.

Виклад основног о матеріалу дослідження.

Обстеження проводилося з дітьми 5-6 років на базі онлайн-логопедичної школи. Всі діти є білінгвальними, так як проживають в інших країнах через нестабільне становище в рідній країні та навчаються у різних типах білінгвального освітнього середовища (українсько-польські, українсько-англійські). Всі діти мали ти, чи інші розлади мовлення: дислалія, фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення, псевдобульбарна (стерта) дизартрія.

Розвиток мовлення у досліджуваних дітей був протестований за стандартизованою методикою CELF-5, яка дозволяє виявити рівень розвитку таких мовленнєвих компонентів як формування речень, повторення речень, розуміння речень, семантичні поняття. Діагностичний етап передбачав також використання спостережень, бесід із батьками й анкетування педагогів.

На цьому етапі ми звертали увагу на наступні показники: обсяг і якість лексичного запасу дитини в кожній з мов; граматичне оформлення мовлення, де оцінюється правильність та складність побудови речень, використання морфологічних і синтаксичних форм, адекватність граматичних конструкцій; фонетико-фонематичний рівень (здатність розрізнення і відтворення фонем у двох мовах), а також можливі дефекти артикуляції; комунікативні та пізнавальні навички; вплив міжмовних явищ (інтерференції) – ступінь змішування мов, перенесення лексичних і граматичних особливостей з однієї мови в іншу; мовленнєва активність та мотивація; оцінка мовного середовища і особливостей

використання мов, тобто мовленнєве домінування, роль мови в родині, навчальному закладі та соціумі.

Для діагностики застосовувались як українські, так і зарубіжні методики, адаптовані до особливостей білінгвальної аудиторії. Серед них: логопедичне обстеження, що дають змогу оцінити лексичний склад, граматичну будову й фонетичний рівень мовлення; стандартизовані міжнародні тести Peabody Picture Vocabulary Test (PPVT) та Expressive Vocabulary Test (EVT) для оцінки пасивного та активного словникового запасу; а також методики, які досліджують структурованість зв'язного мовлення через розповідні проби.

Використовувалась також методика Dynamic Assessment – динамічна оцінка, що дозволяє не лише діагностувати поточний рівень мовлення, а й виявити потенціал розвитку дітей через інтеграцію навчання під час тестування. Такий підхід особливо корисний для дітей, що мають складнощі з переходом між двома мовами та можливої мовної інтерференції.

Для усебічного розуміння мовленнєвого середовища дітей використовувалися опитувальники типу Bilingual Language Experience Questionnaire (LEAP-Q) і Alberta Language Environment Questionnaire (ALEQ), що допомагають оцінити чистоту, контекст і якість використання кожної з мов у побуті та навчанні. Ці інструменти надали цінну інформацію про мовну практику дітей у сім'ї та соціальному оточенні.

Зважаючи на широкий спектр порушень мовлення у дітей-білінгвів (дизартрія, загальний недорозвиток мовлення, фонетико-фонематичні розлади, СДВГ, аутистичні риси), комплексна діагностика з використанням різних методик має можливість не лише встановити об'єктивний рівень мовленнєвого розвитку, а й підготувати індивідуалізовану корекційну програму з урахуванням специфіки білінгвального мовлення.

В рамках нашого дослідження для комплексної діагностики мовленнєвого розвитку у дітей-білінгвів було використано методику Clinical Evaluation

Language Fundamentals – Fifth Edition (CELF-5), яка широко використовується у зарубіжній практиці. CELF-5 дозволяє оцінити різні аспекти мовленнєвих навичок, включно з граматиною, словниковим запасом, розумінням мовлення та вираження своїх думок, з урахуванням специфіки двомовного мовлення.

Методика Clinical Evaluation Language Fundamentals – Fifth Edition (CELF-5) включає низку блоків, кожен із яких оцінюється окремо за бальною шкалою. Оцінки з окремих підтестів перераховуються у стандартизовані показники (Т-бали), що дозволяє порівнювати результати дитини з віковими нормами.

Обстеження за цією методикою проводиться індивідуально з дитиною, тривалість залежить від віку та особливостей розвитку, загалом тестування може займати від 30 до 60 хвилин. Критерії оцінювання ґрунтуються на стандартизованих інструкціях Pearson, що зумовлюють однорідність і об'єктивність діагностики.

Оцінювання основних підтестів CELF-5

1. Формування речень (Formulated Sentences)

Завдання: Дитина формулює речення зі заданим словом, враховуючи ситуацію на малюнку. Оцінюється граматична правильність, адекватність змісту, повнота та логічність.

Сировинний бал: Від 0 до 32 (складається із кількості правильно сформульованих речень. Кожне завдання підтесту оцінюється від 0 до 4 балів)

Стандартизований бал: середнє 10, стандартне відхилення – 3

Інтерпретація: Вищий бал засвідчує сформованість граматичних конструкцій, нижчий – наявність проблем у побудові речень.

2. Повторення речень (Recalling Sentences)

Завдання: Дитина повинна точно повторити речення, яке вимовляє експерт. Оцінюється точність, збереження структури, відсутність граматичних і лексичних помилок.

Сировинний бал: Від 0 до 40.

Стандартизований бал: Середнє – 10, стандартне відхилення – 3.

Інтерпретація: Високий бал відображає збереження пам'яті й граматичних навичок, низький – труднощі у фонологічному та граматичному повторенні.

3. Розуміння речень (Sentence Comprehension)

Завдання: Дитина вибирає картки чи ілюстрації відповідно до змісту усної інструкції. Перевіряється розуміння синтаксису, граматики, логічних зв'язків.

Сировинний бал: від 0 до 25.

Інтерпретація: Високий бал – сформоване розуміння мови, низький-труднощі у розпізнаванні структур.

4. Семантичні поняття (Linguistic Concepts)

Завдання: Необхідно виявити знання логічних і граматичних понять через відповідні дії чи вибір об'єктів, пояснення термінів.

Сировинний бал: від 0 до 20

Інтерпретація: Вищі бали свідчать про усвідомленість складних лінгвістичних концептів, нижчі – про наявність труднощів із розумінням понять. [47;58].

Таким чином, максимальна загальна сума балів всіх підтестів складає - 117.

Як інтерпретувати стандартизований бал

- 96 - 117 балів - високий рівень навички;
- 65 - 95 балів - середній/норма для даної вікової групи;
- 0 - 64 балів – значне відставання від вікової норми.

В результаті проведеного дослідження рівню мовленнєвих навичок дітей-білінгвів у констатуючому експерименті, ми отримали результати, наведені нижче в таблиці 1.

Таблиця 1.

№	Ім'я дитини	Формування речень (FS)	Повторення речень (RS)	Розуміння речень (SC)	Семантичні поняття (LC)	Стандартизований бал	Рівень розвитку
1	Заїра М.	15	18	10	8	51	Затримка
2	Марія П.	16	20	11	9	56	Затримка
3	Кирило Б.	17	21	13	11	62	Затримка
4	Олександр І.	24	30	18	16	88	Нормальний
5	Софія С.	19	22	12	10	63	Затримка
6	Михайло О.	13	15	9	7	44	Затримка
7	Артем Д.	14	17	10	8	49	Затримка
8	Максим К.	25	32	20	17	94	Нормальний
9	Єва З.	15	18	11	9	53	Затримка
10	Владислав Г.	12	13	8	6	39	Затримка

Як засвідчили результати проведеного констатуючого експерименту із застосуванням стандартизованої методики CELF-5, у всієї вибірки дітей-білінгвів найкращі показники спостерігалися за підтестами «Формування речень» та «Повторення речень». Дещо гірші результати мали місце у сферах «Семантичні поняття» і «Розуміння речень», що вказує на затруднення у розвитку абстрактно-логічних та граматичних операцій.

Завданням нашого дослідження була діагностика, обґрунтування і впровадження системи занять, які активізують мовленнєву діяльність у дітей-білінгвів з різними рівнями сформованості мовленнєвих навичок. Основні завдання - виявлення домінуючих мовленнєвих труднощів, визначення динаміки їх подолання та оцінка ефективності комплексної корекційної програми.

Методологія дослідження базувалася на таких принципах:

- особистісно-орієнтований підхід до роботи з кожною дитиною;
- інтеграція інноваційних корекційних методик та ігрових технологій;
- систематична взаємодія з сім'єю та командою педагогів для узгодження освітнього простору;

- опора на наукові дослідження про структурні особливості білінгвальної лінгвофункції у дітей.

Базовий етап експерименту складався з серії корекційних занять (по 2 рази на тиждень, тривалість 30-40 хвилин) у формі міні-групових і індивідуальних зустрічей. Особливий акцент був поставлений на розвиток мовленнєвого мислення, формування навичок побудови складних речень, багаторазове моделювання комунікативних ситуацій у контексті двох мов.

У якості критеріїв ефективності програми було взято:

- Динаміку змін у сировинних та стандартизованих балах тестів CELF-5
- Покращення розуміння інструкцій, зростання активного та пасивного словника
- Якісні зміни у прагматичних мовленнєвих навичках (спонтанне мовлення, вільне розгортання діалогу)
- Позитивний вплив на емоційно-вольову сферу

Ігри та програми для занять з дітьми-білінгами:

1. Ігри на формування базового словникового запасу та простих конструкцій

«Назви і покажи»: дитина називає предмет або дію, показує на відповідні картки або іграшки, що ілюструють слова. Важливо забезпечити багатократне повторення слів у контексті гри.

«Повтори за мною» - логопед промовляє просту фразу, дитина повторює її, фокусуючись на артикуляції та інтонації.

«Пошук друзів» - гра, де дитина шукає другу частину пари (наприклад, слово і його малюнок, або протилежні слова).

2. Ігри для розвитку фонематичного слуху і вимови

«Звуковий калейдоскоп» - слухові вправи, під час яких діти слухають різні звуки (натуральні, музичні) і намагаються їх відрізнити.

«Артикуляційна гімнастика з рухами» - прості вправи для тренування губ, язика й щік, що виконуються під веселу музику разом.

3. Програми для розуміння простих речень і інструкцій

«Картинки за інструкцією» - дитині дається кілька карток, вона вибирає ту, що відповідає усній інструкції (наприклад, «покажи kota»).

«Повтори пісню» - розповідь короткого сюжету із картинками з наступним переказуванням дитиною простими реченнями.

4. Ігри на сенсорну стимуляцію з акцентом на мовлення

«Колірна гама» - змішування кольорів, малювання, що супроводжується коментуванням та назвами кольорів двома мовами

«Звуки природи» - відгадування звуків тварин або природи

«Відчуття в руках» - робота з матеріалами різної текстури (пісок, тканина, вода) з описом відчуттів.

5. Програми мультимедійної підтримки

Використання адаптованих мультимовних інтерактивних платформ та додатків, які містять аудіо-, відеоматеріали, ігри за програмою.

Відеозаписи казок, пісень, римованих віршів двома мовами для стимулювання слухового сприйняття й мовленнєвої активності вдома.

Після використання корекційної програми по активізації мовлення було організовано повторне діагностування мовленнєвої діяльності дітей-білінгвів із використанням стандартизованої методики CELF-5, а також комплексного аналізу розвитку ключових мовленнєвих умінь: формування речень, повторення речень, розуміння речень і засвоєння семантичних понять. Оцінка змін дозволила системно визначити ефективність запроваджених корекційних заходів у вибірці дітей віком 5-6 років із різним початковим рівнем володіння українською мовою.

Результати дослідження наведені в таблиці 2.

Таблиця 2.

№	Ім'я дитини	Формування речень (FS)	Повторення речень (RS)	Розуміння речень (SC)	Семантичні поняття (LC)	Стандартизований бал	Рівень розвитку
1	Заїра М.	18	22	13	10	63	Нормальний
2	Марія П.	20	24	15	13	81	Нормальний
3	Кирило Б.	19	22	14	12	75	Затримка
4	Олександр І.	26	32	20	17	96	Нормальний
5	Софія С.	21	25	16	13	84	Нормальний
6	Михайло О.	16	19	12	9	56	Затримка
7	Артем Д.	17	20	13	10	67	Нормальний
8	Максим К.	27	34	22	19	102	Нормальний
9	Єва З.	18	21	13	10	62	Затримка
10	Владислав Г.	14	17	10	8	54	Затримка

Після використання розвивальної програми зафіксовано суттєве зростання показників мовленнєвого розвитку у дітей-білінгвів. Зокрема, діти, які на початковому етапі демонстрували низькі стандартизовані бали (наприклад, Заїра М., Артем Д., Владислав Г.), після курсу корекційних занять показали позитивну динаміку у всіх розділах тесту. В середньому збільшення стандартизованих балів у цих дітей становило 2-4 пункти, що дало змогу декільком з них вийти до групи з умовно-нормативним рівнем мовленнєвої діяльності.

Особливе зростання було зафіксовано в уміннях формувати прості й складні речення (FS), повторенні граматичних конструкцій (RS), а також у розумінні логіки усної інструкції (SC). В ігровій формі, через багаторазове моделювання побутових та соціальних комунікативних ситуацій діти навчилися впевненіше застосовувати новий словниковий запас і структурувати висловлювання, що підтверджує ефективність інтегрованого підходу.

Суттєвим результатом стало і покращення семантичних операцій (LC):

- діти краще засвоюють зв'язки між словами, категоріями, активно використовують тематичний словник у різних контекстах, зросла кількість спонтанних висловлювань і самостійних питань до вихователя або однолітків;

- загальний аналіз змісту контрольних робіт виявив, що у 70% дітей покращилися показники за трьома і більше компонентами. Батьки та педагоги відзначили зростання мовленнєвої ініціативи, підвищення впевненості у власних силах, зменшення страху перед помилками та стриманості в мовленнєвих актах.

Важливо, що жодна дитина з вибірки після завершення програми не продемонструвала регресу, чи зниження мовленнєвої активності. У ряді випадків спостерігається перехід окремих дітей з групи із затримкою розвитку у нормативну зону, тоді як у жодного учасника не з'явилося нових значимих мовленнєвих проблем. Кількісний аналіз показників мовлення відзначає чітку позитивну тенденцію в порівнянні із констатуючим етапом.

Висновки. Таким чином, результати досліджування доводять якісну ефективність і доцільність упровадження розробленої програми активізації мовленнєвої діяльності для дітей-білінгвів. Динаміка позитивних змін підтверджує, що обрані корекційні методики не лише підвищують мовленнєву результативність, а й сприяють зростанню мотивації, адаптивності та соціальної компетентності дітей у двомовному просторі.

Дослідно-експериментальна робота з активізації мовленнєвої діяльності у дітей-білінгвів виявила вагому ефективність системного підходу до подолання мовленнєвих труднощів у сучасному полікультурному освітньому середовищі. Більшість дітей-білінгвів до експериментального дослідження мали затримку (80%), і лише (20%) продемонстрували нормальний рівень мовленнєвого розвитку. Після реалізації програми кількість дітей із «затримкою» скоротилася до 40%, а «нормальний» рівень мовленнєвих навичок спостерігався у 60% вибірки. Діти показали суттєвий приріст у формуванні речень, повторенні граматичних конструкцій, розумінні інструкцій та оволодінні семантичними поняттями, а також зросла частота ініціативного спілкування, зменшилася мовленнєва стриманість і страх зробити помилку.

Корекційно-розвивальні програми, адаптовані до потреб конкретної дитини-білінгва, можуть бути успішно впроваджені у практику шкіл і садочків з багатомовним контингентом, сприяючи не лише мовленнєвій, а й цілісній соціальній адаптації та подальшому академічному успіху дитини.

Список використаних джерел

1. Азарова, Л. Є. Двомовність: причини та наслідки. Рідний край. 2020. № 2. С. 12-19.
2. Бабіна С. П. Дитячий білінгвізм як педагогічна проблема. Вісник ТГПУ. 2023. № 4. С. 114-115.
3. Биков В. Інноваційні технології в білінгвізмі: українсько-англійський контекст. Журнал сучасної педагогіки. 2020. № 5. С. 112-120.
4. Білецька І. О. Полікультурні тенденції сучасної вітчизняної іншомовної освіти. Педагогічний альманах. 2022. № 21. С. 43-50.
5. Білінгвізм. Як говорити з дитиною на двох мовах. URL: { HYPERLINK "<https://bavkatoys.com/bilinhvizm.-yak-hovoryty-z-ditmy-na-dvokh-movakh/>" } (дата звернення: 07.03.2026).
6. Богуш Л. С. Програма розвитку дитини дошкільного віку щодо навчання дітей української мови у ДНЗ національних спільнот. м. Київ, 2021. 24 с. URL: { HYPERLINK "<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/programy-rozvytku-ditey/12navchannya-ditej-ukrmovi-v-dnz-naczspilnot-bogush.pdf>" } (дата звернення: 07.03.2026).
7. Бурда Т. М. Скажи мені, якою мовою ти говориш. Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. 2020. № 4. С. 14-19.
8. Веневцева Є. Основні складові поняття білінгвальна культура спілкування. Витоки педагогічної майстерності, Серія: Педагогічні науки. 2025. № 14. С. 22-27.

9. Вовк М. П., Котун К. В. Розвиток рідномовної і багатомовної освіти в Україні. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2021. № 3.1. С. 1-8.
10. Загнітко А. Інтеграція інформаційних технологій в білінгвальне навчання. Мова та культура. 2023. № 12. С. 34-42.
11. Романюк, І. Особливості формування мовлення у білінгвів. 2022. URL: { HYPERLINK “<https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/d5f2fa0c-ca3e-483e-a9d1-8f4d354a2330/content> “}(дата звернення: 09.03.2026).
12. Armon-Lotem S., De Jong J., Meir N. Assessing Multilingual Children Disentangling Bilingualism from Language Impairment. London:British Library, 2023. 376 p.
13. Baker C. Foundations of Bilingual Education and Bilingualism. Bristol : Multilingual Matters, 2021. 450 p.
14. Bilingualism and language acquisition.Riga : Baltija Publishing, 2025. URL: { HYPERLINK “ <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/486/13113/27407-1?inline=1>.”}(дата звернення: 08.03.2026).
15. Chen X., Bond M.H. Second Language Acquisition in Early Childhood: Influences and Outcomes/ Journal of Applied Linguistics, 2022. Vol. 15, No. 3. P. 521–538.
16. García O., Wei L. Translanguaging: Language, Bilingualism and Education. London : Palgrave Macmillan, 2024. 280 p.
17. Saunders G. Bilingual children: from birth to teens. Multilingual Matters Ltd, 2021. 274 p.